

СТАНОВИЩЕ

ЗА НАУЧНИТЕ ПОСТИЖЕНИЯ НА ГЛ. АС. Д-Р ЖАНА ТОДОРОВА ПОПОВА

Жана Попова е единствен участник в конкурса за доцент по 3.5 обществени комуникации и информационни науки (журналистика – художествени жанрове в телевизията), обявен за нуждите на Факултета по журналистика и масова комуникация на СУ „Св. Климент Охридски“. Тя е главен асистент във Факултета по журналистика и масова комуникация и към момента на участие в конкурса има 9 години академична дейност.

През 2010 г. Жана Попова защитава успешно - като редовен докторант към катедра „Радио и телевизия“ - дисертация на тема „Диалогови модели: посредници между събития и медийни образи“ и Специализираният научен съвет по социология ѝ присъжда научната степен „доктор“. Тя води занятия в бакалавърската и магистърските програми в специалност „Журналистика“, а от 2012-2013 г. провежда цялостен лекционен курс по дисциплината „Художествени жанрове в телевизията“. Изнасяла е лекции по журналистика в Университета в Талин, Естония. Ръководила е около 50 дипломни работи на студенти от профилите „Телевизия“ и „Радио“ и от магистърската програма „Електронни медии“. През периода 2005 – 2016 г. е автор на 37 научни публикации. След защитата на дисертацията е взела участие в 15 национални и 5 международни научни конференции. От 2013 г. досега Ж. Попова пише седмичната колонка за телевизия във в. „Култура“. Като редовен неин читател трябва да отбележа, че тя винаги измъква по-значителна тема от телевизионното всекидневие на България.

Отбелязвам накратко тези факти от творческата биография на кандидата за доцент, защото те ясно показват, че гл. ас. д-р Жана Попова е изграден в научно и педагогическо отношение университетски преподавател и основателно претендира за по-високо научно звание.

В конкурса за доцент Жана Попова участва с книгата „Жанрове и форми на забавлението в телевизията“ (268 стр.) и с 20 научни статии, 2 от които са публикувани на английски език. Според мен тези публикации представят кандидата изключително в положителна светлина.

Книгата „Жанрове и форми на забавлението в телевизията“ е завършено изследване на развитието на телевизионната комуникация в един период от 25 години – от 1900 г. до 2015 г. В центъра на изследователското внимание попадат основните жанрове и форми, характерни за телевизионните програми от точно определения период. Жана Попова разкрива този период като изключително важен за развитието на българската визуална (телевизионна) култура. Търсенето на специфични телевизионни жанрове и форми бележат бърза еволюция и търпят напълно тенденциозни и насочени промени по посока на забавлението. Този процес е свързан и с прехода от

единствената държавна телевизия към множество от държавни и частни телевизионни канали. Това означава (и направеният анализ точно доказва), че изчезва телевизията като колективно домашно-семеино огнище на масовата култура, изчезва събирането на зрители във видеоклубовете. Но видеокултурата не изчезва, тя преминава предимно във форми, подходящи за силно индивидуализираното, самотно постмодерно възприятие на разнообразните телевизионни зрелища. Тоест, през периода *бързо изчезва телевизията като повод за общуване в група*, а масата от самотни зрители, вече, изисква множество програми, изобилие от *развлекателни* форми, сред които широката публика има свободата сама да избира лично предпочитаната форма на забавление. Смятам, че точно тук е и основният принос на това изследване – то ни дава възможност да очертаем бързи и много дълбоки промени в развитието на нашата телевизионна култура и изобщо на видеокултурата. Появата на нови и различни масови форми на телевизионно развлечение, които много подробно са описани и характеризирани в авторското изложение, водят до това, че настъпва „обрат в зрителските нагласи и объркването кой е актьор, кой зрител, кой участник в телевизионното предаване води до срыв в играта на условности и играещият ролята на „жертва“ скача в ролята на „герой“. (стр. 207) . Така изследваният период от време се оказва период, в който се *осъществява пълно сливане на комуникация и култура* и се слага началото на епохата, в която „всички гледат, а само някои четат“. Литературната култура на българското общество, която е доминираща в предходните периоди на нашето развитие, изведнъж отстъпва пред комуникативното нашествие на визуалната телевизионна култура, която след това много бързо ще се преобразува и в интернет култура.

Тук искам да изтъкна, че анализите на Жана Попова щяха да станат още по-съдържателни, ако тя работеше и с други, напълно адекватни по отношение на изследваната материя научни категории: изкуство, масова култура, културна индустрия, ако беше дала една по-обща интерпретация на категорията „културно развлечение“ и различила в него особеното присъствие на телевизионното забавление.

В разглежданата книга е характеризирана и една друга характерна особеност на културното ни развитие през последните 25 години. Авторката точно е забелязала, че присъствието на телевизионния театър, като особен жанр на телевизионното изкуство и у нас през 60-те и 70-те години на ХХ век, показва активното търсене на телевизията като *едновременно представител на елитарното и масовото изкуство*, което трябва не да принизява, а да издига културното равнище на публиката. Но през изследвания период жанрът на телевизионния театър постига благополучно своята пълна смърт не без участието и на масираното присъствие на телевизионните филмови сериали. Така вече се установява пълната диктатура на телевизионното забавление. Това означава, че класическата литературна категория „жанр“ става почти излишна и отстъпва пред други, работещи по-точно, понятия като „телевизионна форма“ и

особено „телевизионен формат“. Преходът към форматна телевизия, като нов етап в бурното развитие на телевизионната индустрия у нас, през изследвания период и характеризирането на този тип телевизионно зрелище е съществен момент в анализа на Жана Попова.

Смятам, че има и трета положителна характеристика на разглежданата книга „Жанрове и форми на забавлението в телевизията“: още в предговора е казано, че се анализира „разместването на *границите* между предавания, които определяме като развлекателни, информационни, художествени...“. Проблемът за границите е отдавна актуален в естетиката и критиката на изкуството. Още навремето Лесинг остро постави въпроса за границите между литературата и живописата; появата на киното направи актуален въпроса за неговите граници с литературата, изобразителното изкуство, музиката; ето че днес телевизията поставя проблема за границите като *едновременно вътрешен и външен* за нея проблем. В „Жанрове и форми на забавлението в телевизията“ е показано, че в съвременната телевизия изникват нови аспекти на проблема: например за границите между *факт и фикция* в телевизията, за границите между информационното и художественото начало, за границите между „националните“ телевизионни системи (всъщност има ли такива граници?), за границите между държавните и частните телевизионни канали. Смятам за целесъобразно, че в края на разглежданата книга се анализира и „мистификацията“ като медийна форма, която дава нагледен пример за сливането и заличаването на границите между рамката на информирането и рамката на забавлението. Ще добавя от себе си, че по пътя на *сливането или изчезването на границите се ражда днешната постмодерна плуралистична телевизия*, в която „очакваното за разнообразие на жанрове и форми в областта на забавлението продължава“.

Приложените за нуждите на конкурса 20 научни статии се отличават със своята точна тематична определеност, прецизност и фактическа обосновааност на изложението и ясна авторска заключителна мисъл. Ще посоча няколко заглавия, типични за характерния на Жана Попова стил.

В статията „Липси и отсъствия в радиопредаванията за култура“ се анализират предавания за култура в ефира на гр. София; констатира се липсата на критика и на експертно мнение в разговорите за култура, няма сблъсък на различни мнения. Тези липси според автора се държат на отсъствието на такива жанрове в ефира като репортажа, дискусиата и коментара; водещият в дадено радио не се опира на експерти, а сам претендира да разбира от литература, кино, театър, музика. В статията „The Gangster Wars and the Changes in the Media Culture“, публикувана в австрийско издание, се прави заключението, че при отразяването на гангстерските войни в нашата страна се забелязва една основна промяна в медийната ситуация: зависимостта на медиите от държавата е заменена от икономическа зависимост на изданията и електронните медии от техните собственици и спонсори. Това засяга обективността и

истинността на този вид информация. В статията „Журналистиката умря! Да живеят медиите!“ основната теза е, че употребите на интернет поставиха важните въпроси за журналистическата професия. Интернет показва жаждата на читатели, слушатели и зрители за *журналистика на смисъла, а не на пазара*. И затова илюзията, че интернет е мястото за различна журналистика е толкова голяма. Като по-нова форма на комуникация интернет има едно специфично предимство - тя печели играта на „доверие“ и „недоверие“ между медиите. В статията „Сготви си селото!“ Медийни образи на селото в кулинарните телевизионни предавания“. В тези предавания най-често изтъкваният образ на селото е като кулинарен образец за запазване на българските традиции; затова основното им послание е: „на село живее народът, в града – „обикновените хора“.

В една поредица от статии: „Не чупете телевизора!“, „Игралните и документалните филми и сериали – между парите и властта“, „Отвлечената телевизия – или кой променя посоката на обратната връзка“, „Значения и употреби на „формат“ в телевизията“, „Как репортерът убива обективността с игра на „вътрешен човек“, е постигнато теоретическо осмисляне на преминаването от програми с художествени жанрове (филм, телевизионен театър, сериал) към програми, в които има плуралистични форми на комуникация (игри, реалити предавания и др.). В различни статии е обърнато внимание на основната насока, по която се развива „видимостта“ в телевизията – как различните групи в обществото се виждат и самоосъзнават чрез една или друга медия.

В заключение на своето изложение ще отбележа, че единственият участник в конкурса притежава:

- значителен опит в работата със студентите, има редовен лекционен курс по въпросите на телевизията, изнасяла е лекции в университети извън нашата страна, активно е участвала в наши и международни научни семинари и конференции;
- предлага значително количество научноизследователска продукция, претендираща за собствени научни приноси;
- активно се включва в актуалния културен живот на нашата страна като използва успешно публицистични форми за разпространение на научни знания и за конкретни оценки на телевизионни събития.

Като имам предвид всичко **това убедено ще гласувам за присъждането на гл. асистент д-р Жана Тодорова Попова на научното звание доцент по 3.5. обществени комуникации и информационни науки (журналистика – художествени жанрове в телевизията).**

София, 20.XI. 2016 г.

**Проф. Иван Стефанов
доктор на философските науки**